

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“ Διεύρυνση και Μεταρρύθμιση
Αγροτικής Πολιτικής ”

Αθήνα, 10 Δεκεμβρίου 2003

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος ανέλαβε την έκδοση Γνώμης με θέμα «**Διεύρυνση και Μεταρρύθμιση Αγροτικής Πολιτικής**», με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο «η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής».

Η σχετική απόφαση ελήφθη από την Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. στις 19/05/03 και ορίστηκε Επιτροπή Εργασίας, αποτελούμενη από τους **κ.κ Δημήτριο Κυριαζή, Γεώργιο Μότσο, Βασίλειο Ξενάκη, Στέφανο Λαιμό, Νικόλαο Λιόλιο** και **Γεώργιο Γωνιωτάκη**. Πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Νικόλαος Λιόλιος**. Στην Επιτροπή συμμετείχαν επίσης ως

εμπειρογνώμονες οι **κ.κ. Ιωάννης Κολυβάς** και **Νικόλαος Μπαλτάς**. Τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής είχε η **κα Μαρία Ιωαννίδου**, Επιστημονική Συνεργάτις της Ο.Κ.Ε.

Η Ομάδα Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε πέντε (5) συνεδριάσεις. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2003. Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι **κ.κ. Νικόλαος Λιόλιος** και **Βασίλης Ξενάκης**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **10^{ης} Δεκεμβρίου 2003**, διατύπωσε την υπ' αριθμ. **103** Γνώμη της.

1. Εισαγωγή

Η επικείμενη διεύρυνση είναι μία από τις σημαντικότερες ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην Ε.Ε. στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Η περαιτέρω ενοποίηση της Ευρώπης με ειρηνικά μέσα, που θα επεκτείνει μία ζώνη σταθερότητας και ευημερίας σε νέα κράτη μέλη, αποτελεί μοναδικό και ιστορικό εγχείρημα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη μία επιτυχημένη πορεία διαδοχικών διευρύνσεων. Ωστόσο, ο παρών κύκλος διεύρυνσης είναι πολύ διαφορετικός από τους προηγούμενους, καθώς αφορά σημαντικό αριθμό υποψήφια χωρών που καλύπτουν μεγάλη περιοχή και πληθυσμό της Ευρώπης και αποτελεί πρόκληση ιστορικής σημασίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τον Ιούνιο του 1993, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αναγνώρισε στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) το δικαίωμα να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον θα πληρούν τρία κριτήρια που καθορίστηκαν ως εξής:

- πολιτικό κριτήριο: σταθεροί θεσμοί που εγγυώνται τη δημοκρατία, τους κανόνες του δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σεβασμό των μειονοτήτων,
- οικονομικό κριτήριο: βιώσιμη οικονομία της αγοράς,

- υιοθέτηση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου: αποδοχή των διαφόρων πολιτικών, οικονομικών και νομισματικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης της κοινοτικής νομοθεσίας και για την καλύτερη προετοιμασία των υποψήφια χωρών, η Ε.Ε. αρκετά νωρίς δρομολόγησε την παροχή προενταξιακής οικονομικής βοήθειας στις χώρες της διεύρυνσης μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων SAPARD, PHARE και ISPA.

Οκτώ χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχία) και η Κύπρος και η Μάλτα υπέγραψαν, τον Απρίλιο του 2003 στην Αθήνα, την πράξη προσχώρησης στην Ε.Ε. Οι δέκα αυτές χώρες θα είναι τα νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 1^η Μαΐου 2004, ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία θα ενταχθούν, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, το 2007. Η Τουρκία πήρε μόνο τον τίτλο της υποψήφιας προς ένταξη χώρας στη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι και το θέμα της θα εξετασθεί το Δεκέμβριο του 2004.

Οι θέσεις της Ο.Κ.Ε. για τη Διεύρυνση

Η Ο.Κ.Ε. με τη Γνώμη Νο 46 (Οκτώβριος 2000)¹ έχει τοποθετηθεί υπέρ της διεύρυνσης, την οποία κρίνει ως μία με-

1. Γνώμη της Ο.Κ.Ε. Νο 46, «Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (Οκτώβριος 2000).

γάλη δημοκρατική πρόκληση για την Ένωση και μία ιστορική ευκαιρία για τη δημιουργία ενός ενιαίου πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού χώρου. Η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τη διαδικασία διεύρυνσης, καθώς θεωρεί ότι θα ευνοήσει αμφίδρομα τόσο τα κράτη μέλη, όσο και τις υποψήφιας χώρες, θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο και θα προωθήσει την πολιτική και οικονομική σταθερότητα στα κράτη μέλη και γενικότερα στο σύνολο της Ευρώπης.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει, όμως, ότι το εγχείρημα της διεύρυνσης κρύβει πολλούς κινδύνους για τη σταθερότητα, την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ένωσης και των κρατών μελών της, εάν δε συνοδεύεται από τα αναγκαία εχέγγυα της επαρκούς προετοιμασίας τόσο των υποψηφίων χωρών, όσο και της ίδιας της Ε.Ε., αλλά και της έγκαιρης πρόβλεψης και ορθής αντιμετώπισης των συνεπειών της. Η διεύρυνση πρέπει να προχωρήσει με προσεκτικά και συνετά βήματα, ώστε να μην ανατραπούν τα μέχρι τώρα επιτεύγματα στον τομέα της ΟΝΕ και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Ειδικότερα, η Ο.Κ.Ε. κρίνει αναγκαίο ότι, κατά τη στιγμή της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι μεν υποψήφιας χώ-

ρες πρέπει να πληρούν τα κριτήρια της Συνόδου της Κοπεγχάγης, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την υιοθέτηση και εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου (Acquis Communautaire) αναφορικά με την Ενιαία Αγορά, η δε Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει τις εσωτερικές αναδιαρθρώσεις της και να έχει ήδη εγκαταστήσει το οικονομικό πλαίσιο, το οποίο απαιτείται για τη διεύρυνση. Η Ο.Κ.Ε. κρίνει, επίσης, ως αναγκαία την αναγνώριση, τόσο και μετά από αυτήν, κατά περίπτωση μεταβατικών περιόδων προσαρμογής των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) στο κοινοτικό κεκτημένο, μόνο όμως ως προς επιμέρους πολιτικές, τομείς ή κλάδους που δε θέτουν σε κίνδυνο την ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου και της ενιαίας αγοράς.

Στη Γνώμη Νο46, εξετάζονται αναλυτικά οι θέσεις της Ο.Κ.Ε. για τη θεσμική, κοινωνική, οικονομική και γεωργική διάσταση της διεύρυνσης.

Η παρούσα Γνώμη, επικεντρώνεται στη γεωργική διάσταση του θέματος και εξετάζει τις συνέπειες της διεύρυνσης και των πρόσφατων εξελίξεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) στον αγροτικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας.

2. Οικονομικά στοιχεία

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2002), η ένταξη των δώδεκα χωρών θα αυξήσει τον πληθυσμό της Ε.Ε. κατά 28%, αλλά το κοινοτικό ΑΕΠ μόνο κατά 7% σε τιμές 2001 και κατά 15% σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ)². Οι εντασσόμενες χώρες βρίσκονται σε επίπεδο ανάπτυξης, μετρούμενο με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ, πολύ χαμηλότερο του αντίστοιχου της Ε.Ε.-15 (βλ. Παράρτημα 1 - Πίνακας 1).

Η οικονομική διάρθρωση των νέων κρατών μελών της Ε.Ε. δείχνει ότι ο τομέας που κυριαρχεί είναι αυτός των υπηρεσιών (Πίνακας 2). Το ίδιο ισχύει και για την Ε.Ε.-15. Η συμμετοχή του βιομηχανικού τομέα στο ΑΕΠ, παρά τη σημαντική συρρίκνωσή του στις αρχές της δεκαετίας του 1990, εξακολουθεί να κυμαίνεται στο 20-30% του ΑΕΠ στις περισσότερες από τις ΧΚΑΕ και είναι μεγαλύτερη από τις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. Ωστόσο, η συνεισφορά του γεωργικού τομέα στις οικονομίες των ΧΚΑΕ διαφέρει σημαντικά απ' ό,τι στις οικονομίες των χωρών της Ε.Ε. Η συμβολή αυτού του τομέα στο ΑΕΠ των υποψηφίων χωρών είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη του μέσου όρου της Ε.Ε.-15 και είναι γεγονός ότι η μεγάλη αυτή συμμετοχή του αγροτικού τομέα προκαλεί ιδιαίτερες ανησυχίες για το μέλλον της ευρωπαϊκής γεωργίας μετά τη διεύρυνση.

Οι διαφορές είναι ακόμη πιο εμφανείς παρατηρώντας το μέγεθος της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα. Στη Ρουμανία, το 44% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον αγροτικό τομέα (Πίνακας 3), ποσοστό που είναι δέκα φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Ε.Ε. Ένα τέταρτο περίπου του εργατικού δυναμικού της Βουλγαρίας και ένα πέμπτο της Πολωνίας απασχολείται στον αγροτικό τομέα, το οποίο αντιστοιχεί πάνω από τέσσερις φορές εκείνου της Ε.Ε.-15. Ωστόσο, η παραγωγικότητα της εργασίας στον αγροτικό τομέα των υποψηφίων χωρών κινείται σε χαμηλά επίπεδα. Στην Πολωνία, για παράδειγμα, το ένα πέμπτο του εργατικού δυναμικού της χώρας που απασχολείται στον αγροτικό τομέα συμβάλλει ελάχιστα περισσότερο από 3% στο ΑΕΠ. Τα ποσοστά αυτά μπορούν να συγκριθούν με το 4,3% του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε.-15 που απασχολείται στον αγροτικό τομέα και συνεισφέρει στο 2,1% του ΑΕΠ της Ε.Ε.-15.

Όσον αφορά τη γενικότερη κατάσταση στην αγορά εργασίας των υποψηφίων χωρών, εμφανίζεται ανομοιογενής, με τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Το πρόβλημα της ανεργίας είναι, κατά μέσο όρο, το ίδιο πιεστικό για τις περισσότερες ΧΚΑΕ όσο και για την Ε.Ε., με εξαίρεση τη Βουλγαρία, Πολωνία και Σλοβακία, οι οποίες κατέγραψαν διπλάσια ποσοστά ανεργίας το

2. Μπαλτάς Ν. (2003) «Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: οικονομικές συνέπειες με έμφαση στον αγροτικό τομέα».

2001 από την Ε.Ε. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν επιτύχει τη μείωση της ανεργίας σε σημαντικό βαθμό από τα πρώτα χρόνια της μετάβασης. Η Τσεχία, που εμφάνισε χαμηλούς ρυθμούς ανεργίας στην αρχή της μετάβασης, έφθασε τα τελευταία χρόνια να χαρακτηρίζεται από συνεχώς αυξανόμενη ανεργία. Αυτό, βέβαια, μπορεί να οφείλεται και στο γεγονός ότι η αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων καθυστέρησε αρχικά στην Τσεχία. Ανοδικές τάσεις παρατηρήθηκαν το 1999 στη Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία και Πολωνία. Η Κύπρος και η Μάλτα έχουν σχετικά χαμηλούς ρυθμούς ανεργίας, 3,5% και 4,9% αντίστοιχα, το 2001³.

Η αναδιάρθρωση της οικονομίας έχει δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας στους νέους τομείς της και, παράλληλα, έχει εξαφανίσει έναν μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας στους παραδοσιακούς κλάδους, αφήνοντας έτσι υψηλή ανεργία, ανεπαρκή υποδομή και δυσοίωνες προοπτικές

σε μεγάλες γεωγραφικές περιοχές. Το γεγονός αυτό, όπως αναφέρει και η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. σε σχετική της Γνωμοδότηση⁴, σε συνδυασμό με τα προβλήματα χρηματοδότησης, αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση για την ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών. Απαιτείται επικέντρωση των προσπάθειών, ώστε να συνδράμουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στην ανάπτυξη στρατηγικής για τις περιοχές αυτές και τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για επενδύσεις και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Πέραν των μέτρων για την ανάπτυξη των προσόντων, θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία η ενεργός πολιτική για την αγορά εργασίας, η βελτίωση των υποδομών, η ισόρροπη πολιτική για τις κοινωνικές παροχές, τα ημερομίσθια και τους μισθούς, ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες τόσο για τους επενδυτές, όσο και για τους εργαζόμενους, να προσφέρουν και να στελεχώσουν τις νέες θέσεις εργασίας.

3. Μπαλτάς Ν. (2003) «Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: οικονομικές συνέπειες με έμφαση στον αγροτικό τομέα».

4. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η οικονομική και κοινωνική επίπτωση της διεύρυνσης στις υποψήφιες χώρες», CESE 1365/2002.

3. Οι εξελίξεις στην ΚΑΠ

3.1. Από την αναθεώρηση του 1992 στην Agenda 2000

Από τη δημιουργία της, η ΚΑΠ μετεξελίχθηκε αρκετά για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις που παρουσιάστηκαν. Όπως αναφέρεται και στην Τελική Έκθεση που συνέταξε Ανεξάρτητη Επιστημονική Επιτροπή, μετά από πρωτοβουλία του Υπουργείου Γεωργίας, με θέμα «Βιώσιμη γεωργία σε μία αναπτυσσόμενη ύπαιθρο: στρατηγική δεκαετίας για την αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας»⁵, η Κοινότητα κατέβαλε αρκετές προσπάθειες για αλλαγή της αγροτικής πολιτικής. Όπως διαπιστώθηκε από την εφαρμογή της ΚΑΠ, η πολιτική των αγορών και των τιμών δεν ήταν σε θέση να λύσει το μακροχρόνιο πρόβλημα του αγροτικού τομέα: να αποκτήσουν οι γεωργοί εισόδημα ανάλογο με εκείνο των εργαζομένων στους άλλους κλάδους της οικονομίας και συγκρίσιμες συνθήκες ζωής. Οι μικρές και παραδοσιακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις δεν είχαν προοπτικές ανάπτυξης και για το λόγο αυτό απαιτούνταν η λήψη μέτρων για τη δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στις οποίες θα απασχολούνταν οι νεότεροι και οι πιο δυναμικοί αγρότες. Επιπλέον οι αυξανόμενες δαπάνες της ΚΑΠ καθιστού-

σαν επιτακτική την ανάγκη για δραστική μείωση του κόστους εφαρμογής της. Το ζήτημα αυτό συνδυάστηκε με την ελάττωση της παραγωγής των πλεονασματικών προϊόντων μέσω μειώσεως των τιμών, επιβολής τελών συνυπευθυνότητας, ποσοστόσεων και άλλων περιοριστικών μέτρων. Η εύρεση, όμως, μιας αποδεκτής ριζικής λύσης στο πρόβλημα «αναθεώρηση της ΚΑΠ» προσέκρουε πάντοτε στα εθνικά συμφέροντα των χωρών μελών. Επειδή η αξιοπιστία της ΚΑΠ στα μάτια των καταναλωτών, των φορολογουμένων, των περιβαλλοντολόγων και των εμπορικών εταίρων συνεχώς μειωνόταν, ασκήθηκε έντονη πίεση στην Κοινότητα από πολλά ενδιαφερόμενα μέρη για μεταβολή του ισχύοντος συστήματος της ΚΑΠ, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ουρουγουάης στα πλαίσια της GATT.

Μία από τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις ήταν αυτή που επιτεύχθηκε **στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας στις 21 Μαΐου 1992**, χωρίς να αναιρεί τους στόχους που διατυπώνονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης της Ρώμης και τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η ΚΑΠ. Η αναθεώρηση αυτή αφορούσε αρκετά γεωργικά προϊόντα της Κοινότητας (σιτηρά, ελαιούχοι σπόροι,

5. Η Ανεξάρτητη Επιστημονική Επιτροπή συγκροτήθηκε το Μάρτιο του 2002, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Γεωργίας και αποτελείται από επτά ειδικούς Καθηγητές από ισάριθμα ελληνικά Πανεπιστήμια. Έργο της Επιτροπής ήταν να προετοιμάσει, με πλήρη ανεξαρτησία, ένα Κείμενο Εργασίας που να μπορεί να αποτελέσει τη βάση ενός ευρύτατου κοινωνικού διαλόγου, έτσι ώστε να αποκτήσει και η χώρα μας μια εθνική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης με ορίζοντα δεκαετίας, η οποία να είναι γενικά αποδεκτή από τα πολιτικά κόμματα, τις αγροτικές οργανώσεις και τους άλλους φορείς που εμπλέκονται στη λήψη των αποφάσεων και την υλοποίηση μιας τέτοιας στρατηγικής. Στην Τελική Έκθεση αναφέρεται ότι λαμβάνονται υπόψη, στο μέτρο του δυνατού, όλες οι επιμέρους απόψεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν από όσους συμμετείχαν στον κοινωνικό διάλογο, γραπτά ή προφορικά, από τον Οκτώβριο 2002 μέχρι το Σεπτέμβριο 2003.

βόειο και αιγοπρόβειο κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα και καπνός) και μετέθεσε το καθεστώς προστασίας από τις τιμές στήριξης σε ένα σύστημα άμεσων στρεμματικών ή ανά κεφαλή ζώου εισοδηματικών ενισχύσεων. Συγχρόνως, εισήγαγε νέα μέσα πολιτικής που συμπληρώνουν τα ήδη υπάρχοντα π.χ. περιορισμό της χρήσης συντελεστών παραγωγής (π.χ. αγρανάπαυση) και διατήρηση του μέτρου των ποσοστώσεων στην παραγωγή γάλακτος. Η μεταρρύθμιση περιέλαβε, επίσης, και «συνοδευτικά μέτρα» που αφορούν την πρόωρη συνταξιοδότηση των γεωργών, την αναδάσωση και την εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών⁶.

Η Ο.Κ.Ε. συμφωνεί με όσα αναφέρονται στην Τελική Έκθεση της Ανεξάρτητης Επιστημονικής Επιτροπής ότι, αξιολογώντας τα αποτελέσματα της αναθεώρησης της ΚΑΠ του 1992, μπορούμε να καταλήξουμε σε τρεις γενικές διαπιστώσεις. Πρώτον, τα τεράστια αποθέματα που υπήρχαν μειώθηκαν δραστικά για όλα τα προϊόντα. Δεύτερον, η δημοσιονομική δαπάνη για την ΚΑΠ κρατήθηκε κάτω από έλεγχο και, τρίτον, τα γεωργικά εισοδήματα βελτιώθηκαν με ένα μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξεως του 4,5%, κατά την περίοδο 1992-96, που διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε., καθώς και μεταξύ των κλάδων, με περισσότερο ευνοημένους εκείνους στους οποίους εφαρμόστηκε η μεταρρύθμιση του 1992.

Μία δεύτερη σημαντική μεταρρύθμιση αποτελεί η **Συμφωνία της Agenda 2000**, η οποία βασίζεται και αποτελεί συνέχεια της αναθεώρησης του 1992. Στη **Σύνοδο Κορυφής του Βερολίνου στις 24-25 Μαρτίου 1999**, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων κατέληξαν σε μία γενική συμφωνία, που όμως είναι λιγότερο φιλόδοξη από τις αρχικές προτάσεις της Επιτροπής αλλά και από εκείνες του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας της 11^{ης} Μαρτίου του ίδιου έτους. Οι τιμές για τρία βασικά προϊόντα (δημητριακά, βόειο κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα) μειώθηκαν σημαντικά με παράλληλη εισοδηματική αντιστάθμιση, αλλά σε κατώτερα επίπεδα από τις αρχικές προτάσεις της Επιτροπής. Καινοτομικά στοιχεία που υπήρχαν στην Agenda 2000, όπως η κατάργηση της υποχρεωτικής αγρανάπαυσης και ο καθορισμός ανώτατων ορίων συμπληρωματικών ενισχύσεων ανά αγροτική εκμετάλλευση δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των αποφάσεων. Το ίδιο συνέβη και σε μεταγενέστερες προτάσεις, όπως εθνική συμμετοχή στις αγροτικές δαπάνες της ΚΑΠ. Πρέπει να σημειωθεί ότι, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ε.Ε., αποφασίστηκε να παραμείνουν οι αγροτικές δαπάνες αμετάβλητες σε σταθερές τιμές για επτά χρόνια. Τέλος, πρέπει να λεχθεί ότι η χορήγηση αντισταθμιστικών ενισχύσεων συνδέεται με την ικανοποίηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραμέτρων⁷.

Ποσοτική ανάλυση που έγινε σχετικά με τις συνέπειες από τη Συμφωνία

6. Μπαλτάς Ν. (2001) «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική», Γ. Δημόπουλος, Ν. Μπαλτάς, Ι. Χασσιδ (Επιμέλεια) «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές: Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές», ΕΠΕΕΣ, (Αθήνα : Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, σελ. 527-565, σελ. 547).

7. Μπαλτάς Ν. (2001), σελ.554-555.

του Βερολίνου στον ελληνικό αγροτικό τομέα δείχνει ότι οι ωφέλειες των καταναλωτών υπερτερούν σημαντικά των απωλειών του εισοδήματος των παραγωγών. Αυτό ιδιαίτερα ισχύει για το βόειο κρέας, το αγελαδινό γάλα, το μαλακό σιτάρι και το κριθάρι. Το αντίθετο ισχύει, όμως, για το σκληρό σιτάρι, τον αραβόσιτο και τον ηλιανθόσπορο. Οι προσαρμογές των θεσμικών τιμών και των άμεσων πληρωμών θα προκαλέσουν μείωση των εισροών από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, εκτός από την περίπτωση του σκληρού σιταριού. Αναφορικά με τις δυνατότητες εξαγωγών σκληρού σιταριού, αυτές θα μειωθούν, ενώ οι εισαγωγές μαλακού σιταριού, κριθαριού, αραβοσίτου, βόειου κρέατος και γαλακτοκομικών δυνητικά αναμένονται να αυξηθούν. Σε κάθε περίπτωση, τα σχετικά μεγέθη από τις ωφέλειες των καταναλωτών, τις ζημίες των παραγωγών, και των κοινοτικών εισροών δεν είναι ιδιαίτερος σημαντικά.

3.2. Από την Agenda 2000 στη ριζική μεταρρύθμιση του 2003

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ε.Ε.⁸, το κόστος της διεύρυνσης θα απαιτούσε αύξηση του κοινοτικού προϋπολογισμού κατά 25%. Ωστόσο, παρά τις αρχικές αυτές εκτιμήσεις, στη Σύνοδο του Βερολίνου συμφωνήθηκε η πρόβλεψη στον προϋπολογισμό για τη μελλοντική διεύρυνση να κυμανθεί από 6,45 δισ. Ευρώ το 2002 (πρώτο υποτιθέμενο έτος της διεύρυνσης) μέχρι 16,78 δισ. Ευρώ το 2006. Ειδικότερα, οι προβλέψεις για τις αγροτικές δαπάνες είναι πο-

λύ περιορισμένες και θα κυμανθούν από 1,6 δισ. Ευρώ το 2002 μέχρι 3,4 Ευρώ το 2006.

Η διεύρυνση της Ε.Ε. θα απαιτήσει επέκταση του μηχανισμού στήριξης των τιμών της ΚΑΠ και στα νέα μέλη. Αυτό συνεπάγεται σημαντική άνοδο των τιμών παραγωγού, λαμβανομένου υπόψη ότι οι τιμές παραγωγού στις ΧΚΑΕ είναι μικρότερες εκείνων της Ε.Ε. Για την αποφυγή δυσμενών καταστάσεων, η Επιτροπή πρόσφατα πρότεινε τη σταδιακή εφαρμογή των άμεσων ενισχύσεων κατά τη διάρκεια μιας μεταβατικής περιόδου δέκα ετών. Η απόφαση που ελήφθη στη **Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών (2002)** προβλέπει σε πρώτο στάδιο για τα έτη 2004, 2005, 2006 και 2007 να χορηγηθούν άμεσες ενισχύσεις ίσες με το 25%, 30%, 35% και 40% αντίστοιχα του ποσού που προβλέπει το σημερινό σύστημα και θα μπορούσαν να συμπληρωθούν με εθνικούς πόρους, ώστε να μη μειωθούν τα συνολικά επίπεδα στήριξης μετά την προσχώρηση. Σε δεύτερο στάδιο, μετά το 2007, οι άμεσες ενισχύσεις θα διαμορφωθούν σταδιακά φθάνοντας στο 100% το 2013. Η εξέλιξη των δαπανών του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου – Τμήμα Εγγυήσεων για την περίοδο 2006-2013, εμφανίζεται αναλυτικά στο Παράρτημα 2.

Η νέα μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η οποία εγκρίθηκε από το **Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 26ης Ιουνίου 2003**, ήταν επιβεβλημένη από την ανάγκη αφενός μεν να περιοριστούν οι δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού για τη γεωργία

8. Βλ. Τελική Έκθεση Ανεξάρτητης Επιστημονικής Επιτροπής με θέμα «Βιώσιμη γεωργία σε μία αναπτυσσόμενη ύπαιθρο: στρατηγική δεκαετίας για την αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας», Σεπτέμβριος 2003.

μέχρι το 2013, ενόψει και της διεύρυνσης, αφετέρου δε για να προσαρμοστούν οι ενισχύσεις του αγροτικού τομέα σύμφωνα με τις επιταγές του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Ως εκ τούτου, η διεύρυνση ήταν ένας από τους κύριους λόγους που οδήγησαν την Επιτροπή να μετατρέψει την ενδιάμεση επανεξέταση (Mid-Term Review) της Agenda 2000 σε ριζική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.

Με τη νέα ΚΑΠ, αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο η Ε.Ε. στηρίζει το γεωργικό της κλάδο. Σε γενικές γραμμές, τα νέα στοιχεία της ΚΑΠ είναι τα ακόλουθα:

- Εισάγεται μια ενιαία ενίσχυση ανεξάρτητη από την παραγωγή. Μπορούν να διατηρηθούν ορισμένες ενισχύσεις που συνδέονται με συγκεκριμένα είδη παραγωγής. Η χορήγηση της ενίσχυσης προϋποθέτει σεβασμό ορισμένων προϋποθέσεων στον τομέα του περιβάλλοντος, της ποιότητας και ασφάλειας των τροφίμων κ.ά.
- Προβλέπονται ενισχυμένα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης.
- Οι άμεσες ενισχύσεις των μεγαλύτερων εκμεταλλεύσεων μειώνονται, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν μέτρα αγροτικής ανάπτυξης.
- Εισάγεται ένας μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας.
- Προσαρμόζονται τα μέτρα αγοράς για ορισμένα προϊόντα

Η νέα ΚΑΠ στρέφεται περισσότερο προς τους καταναλωτές και τους φορολογούμενους, ενώ παράλληλα δίνει

στους ευρωπαϊούς αγρότες την ελευθερία να παράγουν τα προϊόντα που ζητάει η αγορά. Στο μέλλον, η μεγάλη πλειονότητα των επιδοτήσεων θα καταβάλλεται ανεξάρτητα από τον όγκο της παραγωγής, δηλαδή οι αγρότες θα μπορούν να παίρνουν την ίδια με το παρελθόν επιδότηση (ενιαία ενίσχυση), ανεξάρτητα από το ποια προϊόντα παράγουν, ή ακόμα και χωρίς αγροτική παραγωγή. Οι νέες αυτές «ενιαίες ενισχύσεις εκμετάλλευσης» θα συνδέονται με την τήρηση προτύπων ως προς το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων. Προκειμένου να αποφευχθεί η εγκατάλειψη της παραγωγής, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να διατηρήσουν περιορισμένη σύνδεση μεταξύ επιδοτήσεων και παραγωγής υπό καλώς καθορισμένες προϋποθέσεις και εντός σαφών ορίων.

Η μερική αποδέσμευση σε συνδυασμό με τη συμμόρφωση των αγροτών με περιβαλλοντικά και ποιοτικά κριτήρια αποτελούν τα βασικά καινοτομικά στοιχεία της νέας αναθεώρησης. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η εισαγωγή της αποδέσμευσης της στήριξης από τον όγκο της παραγωγής αναμένεται να καταστήσει τους αγρότες της Ε.Ε. ανταγωνιστικότερους και περισσότερο στραμμένους προς την αγορά, ενώ θα προσφέρει την αναγκαία σταθερότητα εισοδήματος σε μακροχρόνιο ορίζοντα (2013). Προβλέπεται, εξάλλου, μέσω της μείωσης των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, να διατεθούν περισσότεροι πόροι για την αγροτική ανάπτυξη.

Παράλληλα, το Συμβούλιο αποφάσισε να αναθεωρήσει τις οργανώσεις αγοράς για το γάλα, το ρύζι, τα σιτηρά, το σκληρό σιτάρι, τις αποξηραμένες χορτονο-

μές και τους καρπούς με κέλυφος. Δεσμεύτηκε, επίσης, για τη μεταρρύθμιση των τωμένων ελαιολάδου, καπνού και βάμβακος (το φθινόπωρο του 2003), με βάση τους στόχους και τη φιλοσοφία της τρέχουσας μεταρρύθμισης, τις ίδιες μακροπρόθεσμες προοπτικές και στα πλαίσια του παρόντος δημοσιονομικού πλαισίου. **Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η δήλωση αυτή είναι κατ' αρχήν θετική, δεδομένου ότι κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά η κοινή αντιμετώπιση των μεσογειακών και των βορείων προϊόντων στα πλαίσια της ΚΑΠ, αλλά και στο πακέτο των διαπραγματεύσεων της Ε.Ε. με τους διεθνείς εμπορικούς της εταίρους και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).**

Επίσης, θετικό για την Ελλάδα είναι ότι εξασφαλίστηκε η αύξηση της εθνικής γαλακτοκομικής ποσόστωσης κατά 120.000 τόνους, και μάλιστα τη στιγμή που καμία άλλη χώρα δεν εξασφάλισε αύξηση της ποσόστωσης. Η νέα ποσόστωση μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στη μείωση του κόστους παραγωγής αγελαδινού γάλακτος, στην ισχυροποίηση του κλάδου και στη μελλοντική αποτροπή της εύρεσης από τη γαλακτοβιομηχανία σημαντικών ποσοτήτων από γείτονες χώρες.

Η Ο.Κ.Ε. θέλει να τονίσει εξάλλου πως είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι τόσο στα οριζόντια μέτρα, όσο και στις επιμέρους πολιτικές για τα προϊόντα, αποφασίστηκε να δοθεί προτεραιότητα στους νέους αγρότες σε θέματα διαχείρισης των αγορών και αγροτικής ανάπτυξης.

Είναι γεγονός ότι για τη νέα μεταρρύθμιση διατυπώνονται διάφορες απόψεις και υπάρχουν αντιδράσεις αγροτών, κυρίως ως προς τις συνέπειες της αποσύνδε-

σης στην παραγωγή, την απασχόληση και τον εφοδιασμό της αγροτοδιατροφικής βιομηχανίας, αλλά και ως προς την πολυπλοκότητα της νέας ΚΑΠ, ιδιαίτερα για χώρες με αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση. Εξάλλου, εκφράζονται φόβοι για επανεθνικοποίηση της αγροτικής πολιτικής, στοιχείο που κατά την άποψη της Ο.Κ.Ε. πρέπει να αποκλειστεί στην πράξη και να διασφαλιστούν οι όσο το δυνατόν λιγότερες αποκλίσεις από τον ενιαίο και κοινό χαρακτήρα της ΚΑΠ.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι ο συμβιβασμός που έχει επιτευχθεί για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ – κατά πολλούς ιστορικός – είναι ισορροπημένος, δίκαιος και ρεαλιστικός, όχι μόνο γιατί εξασφάλισε σταθερό ορίζοντα μέχρι το 2013 για την ανάπτυξη της αγροτικής δραστηριότητας στην Ε.Ε., αλλά και γιατί παρέχει την ευκαιρία για μία ουσιαστική και δυναμική παρουσία στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι, εφόσον τηρηθούν οι δεσμεύσεις και ισχύσει ό,τι έχει συμφωνηθεί, είναι θετικό ότι έχει καθοριστεί ένα σταθερό πλαίσιο δεκαετίας για την ευρωπαϊκή και την ελληνική γεωργία, με γνωστούς τους όρους άσκησης και τα δημοσιονομικά περιθώρια της αγροτικής πολιτικής, τόσο στον τομέα στήριξης των αγορών, όσο και στον τομέα ανάπτυξης της υπαίθρου.

3.3. Αναθεώρηση μεσογειακών προϊόντων

Η απόφαση της 26^{ης} Ιουνίου για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ δεν κάλυπτε το λεγόμενο «Μεσογειακό Πακέτο» δηλαδή την αναθεώρηση της ΚΟΑ ελαιολάδου, καπνού και βάμβακος. Ωστόσο, ήταν πολύ θετικό για την Ελλάδα ότι η ελληνική προεδρία

κατάφερε να συμπεριλάβει στην τελική συμβιβαστική πρόταση δήλωση της Επιτροπής, την οποία υιοθέτησε και το Συμβούλιο, η οποία προέβλεπε ότι η Αναθεώρηση των μεσογειακών προϊόντων θα γίνει με τις ίδιες αρχές και κανόνες, στα πλαίσια του τρέχοντος δημοσιονομικού πλαισίου (status quo) και με την ίδια μακροχρόνια προοπτική (2013).

Στις 23 Σεπτεμβρίου 2003 η Επιτροπή παρουσίασε Ανακοίνωση-Έκθεση Προσανατολισμού και δεσμεύτηκε για την πρόταση των σχετικών σχεδίων Κανονισμών εντός του Νοεμβρίου 2003. Από τις συζητήσεις, που έγιναν στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας στις 29 Σεπτεμβρίου, προκύπτει ότι η έκθεση προσανατολισμού της Επιτροπής κινείται στα όρια της δέσμευσης του Ιουνίου 2003. Ωστόσο, σε επιμέρους σημεία υπάρχουν αποκλίσεις από το περιεχόμενο της Κοινής Δήλωσης του συμβιβασμού του Ιουνίου. Η μεγαλύτερη

απόκλιση αφορά στον τομέα του καπνού, όπου η Επιτροπή ουσιαστικά εκβιάζει την εγκατάλειψη της καπνοκαλλιέργειας μέσω της ολικής αποσύνδεσης των ενισχύσεων από την παραγωγή. Στις αποσυνδεδεμένες από την παραγωγή εκτάσεις, θα μπορεί να καλλιεργηθεί οτιδήποτε εκτός από οπωροκηπευτικά και μόνιμες καλλιέργειες (δενδρώδεις καλλιέργειες).

Επίσης, τόσο στον καπνό, όσο και στο βαμβάκι, η Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία δημοσιονομικών φακέλων στα πλαίσια του β' πυλώνα, δηλαδή τη μεταφορά πόρων από τις αγορές στην αγροτική ανάπτυξη, την ίδια στιγμή που οι βαμβακοπαραγωγοί και καπνοπαραγωγοί συνεισφέρουν στην αγροτική ανάπτυξη μέσω του συστήματος προσαρμογής των ενισχύσεων (Modulation)⁹. Κατά συνέπεια, θα χρειασθεί μεγάλη προσπάθεια από την ελληνική πλευρά στο επίπεδο του Συμβουλίου, προκειμένου να επιτευχθεί ικανοποιητική συμφωνία.

9. Σύμφωνα με το σύστημα διακύμανσης των ενισχύσεων (modulation), εάν το ύψος των αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων της ενιαίας πληρωμής είναι μεγαλύτερο των 5.000 ευρώ ετησίως, τότε θα μειώνεται κατά 3% το 2005, 4% το 2006 και κατά 5% από το 2007 και πέρα. Τα χρήματα αυτά θα μεταφέρονται στον 2ο Πυλώνα της ΚΑΠ και θα προορίζονται για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

4. Οι Διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου

Όπως προαναφέρθηκε, η ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ κρίθηκε απαραίτητη για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, για να περιοριστούν οι γεωργικές δαπάνες, ενόψει της ένταξης των νέων κρατών μελών και δεύτερον, για να προσαρμοστούν οι ενισχύσεις του αγροτικού τομέα σύμφωνα με τις επιταγές του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ).

Η Συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης για τα αγροτικά προϊόντα δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη σε τρεις βασικές περιοχές: *εσωτερική στήριξη, πρόσβαση στην αγορά*, που σχετίζεται με δασμούς και δασμολογικές ποσοστώσεις, και *εξαγωγικές επιδοτήσεις*, που συμβάλλουν στην αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στον πυλώνα της εσωτερικής στήριξης, της οποίας ο συνολικός δείκτης μειώθηκε κατά 20%, σύμφωνα με τη Συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης, κατατάσσονται σε τρία “κουτιά”, ανάλογα με το βαθμό στρέβλωσης που προκαλούν στο διεθνές εμπόριο:

➤ Στο *πράσινο κουτί* περιλαμβάνονται οι δαπάνες για αγροτική ανάπτυξη, προστασία του περιβάλλοντος, έρευνα, εκπαίδευση, αποζημιώσεις από φυσικές καταστροφές κ.λπ. Τα μέτρα έχουν μηδενική ή ελάχιστη επίδραση στην παρα-

γωγή και το εμπόριο και χαρακτηρίζονται ως “ουδέτερα”.

- Στο *μπλέ κουτί* περιλαμβάνονται οι ενισχύσεις που δεν συνδέονται με τον όγκο παραγωγής, αλλά χορηγούνται με βάση τον αριθμό των στρεμμάτων και των αποδόσεων (ιστορικά στοιχεία) και αφορούν τις αροτραίες καλλιέργειες, το ρύζι, το βόειο και το αιγοπρόβειο κρέας. Περιλαμβάνει την πλειοψηφία των ενισχύσεων και η Επιτροπή πρότεινε να γίνει η αποδέσμευσή τους στο πλαίσιο της ενδιάμεσης αναθεώρησης.
- Τέλος, στο *κεχριμπαρένιο κουτί* περιλαμβάνονται τα μέτρα στήριξης καθώς και οι άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις, που δίνονται με βάση τον όγκο παραγωγής και δεν είναι συμβατά, γιατί στρεβλώνουν το διεθνές εμπόριο. Οι ενισχύσεις δίνονται, μεταξύ των άλλων, στα βασικότερα ελληνικά προϊόντα, όπως είναι το βαμβάκι, ο καπνός, το ελαιόλαδο και τα οπωροκηπευτικά.¹⁰

Μετά τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ του Ιουνίου του 2003 και τις αλλαγές στις ΚΟΑ των περισσότερων αγροτικών προϊόντων με τρόπο που να περιορίζεται η στρεβλωτική επίδραση των επιδοτήσεων στο διεθνές εμπόριο (μερική αποσύνδεση επιδοτήσεων από τον όγκο της παραγωγής), η Ευρωπαϊκή Ένωση συνήψε συμφωνία με τις ΗΠΑ για κοινές θέσεις ενόψει της Συνόδου

10. Baltas N.C. (2001) “Common Agricultural Policy: Past, Present and Future” in F. Colombus (ed.), *European Economic and Political Issues III* (New York: Nova Science Publishers, Inc.), pp. 97-116, σελ. 105-107.

του Cancun το Σεπτέμβριο του 2003. Ωστόσο, η σθεναρή αντίσταση των αναπτυσσόμενων χωρών και η επιμονή τους για μεγαλύτερη μείωση των αγροτικών επιδοτήσεων και των δασμών, οδήγησε σε αδιέξοδο και αποτυχία της Συνόδου.

Ειδικότερα, στη Σύνοδο του Cancun αντιπαράταχθηκαν τρεις ομάδες χωρών:

Στην πρώτη συμμετείχαν οι πλούσιες χώρες του Βορρά (περίπου 30 χώρες) υπέρμαχες της θέσης για απελευθέρωση των παγκόσμιων αγορών (εμπορευμάτων, υπηρεσιών, αγαθών), δίχως όμως να θέτουν υπό αμφισβήτηση το σύστημα των επιδοτήσεων και οικονομικών ενισχύσεων στην εσωτερική και εξωτερική αγορά.

Στη δεύτερη ομάδα, συμμετείχαν οι δυναμικά ανερχόμενες χώρες με επικεφαλής τη Βραζιλία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική, επίσης υπέρμαχες της θέσης για την απελευθέρωση των αγορών, αλλά με πλήρη κατάργηση των επιδοτήσεων, και στην τρίτη ομάδα συμμετείχαν όλες οι φτωχότερες χώρες (περίπου 90). Η δεύτερη και η τρίτη ομάδα συμμαχισαν σε μία ενιαία θέση για κατάργηση των γεωργικών επιδοτήσεων των ενισχύσεων στις εξαγωγές, μεγαλύτερη μείωση δασμών και περιορισμών,

πρόσβαση στις εξαγωγικές αγορές του Βορρά, ρύθμιση χρεών, αναπτυξιακή στήριξη των χωρών του Νότου από τις χώρες του Βορρά κ.ά.

Στο αίτημα των χωρών του Νότου για κατάργηση των επιδοτήσεων, οι χώρες του Βορρά αντιπρότειναν, ως όρο συζήτησης, την αποδοχή εκ μέρους των χωρών του Νότου προτάσεων που αφορούσαν το «πακέτο» της Διάσκεψης της Σιγκαπούρης (1977), όπως τις επενδύσεις του Βορρά στις χώρες του Νότου με βαριές ρήτρες, τη διευκόλυνση στην ανάθεση δημοσίων έργων σε επιχειρήσεις του Βορρά, απλούστευση τελωνειακών διαδικασιών κ.ά. Οι χώρες του Νότου αντέτειναν ότι τέτοιες συμφωνίες δεν είναι της αρμοδιότητας του ΠΟΕ και, επιπλέον, ότι στη Σιγκαπούρη είχε συμφωνηθεί να συζητηθούν τα θέματα αυτά μετά τη Σύνοδο του Κανκούν και εφόσον συμφωνούν όλα τα κράτη μέλη.

Η σκληρή αντιπαράθεση μεταξύ Βορρά και Νότου, η οποία οδήγησε σε πλήρη διαφωνία και στην αποτυχία της Συνόδου, καθώς και η πρωτόγνωρη συμμαχία των φτωχών χωρών, αποτελούν ιστορικό σταθμό στις διαπραγματεύσεις και σαφώς θα επηρεάσουν σημαντικά τις μελλοντικές εξελίξεις.

5. Συνέπειες από τη διεύρυνση στον αγροτικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη διεύρυνση θα αυξηθεί ο αριθμός των καταναλωτών στην Ε.Ε. κατά 100 εκατ., εντούτοις, η μέση αγοραστική δύναμη των χωρών της διεύρυνσης είναι περίπου το ένα τρίτο εκείνης των καταναλωτών της Ε.Ε. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις της Ε.Ε. θα αυξηθούν κατά 60 εκατ. εκτάρια και θα προσεγγίσουν τα 200 εκατ. εκτάρια. Πάνω από 22% του εργατικού δυναμικού των ΧΚΑΕ που αντιστοιχεί σε 9,5 εκατ. εργαζόμενους ασχολούνται στη γεωργία, σε σύγκριση με 5% ή 8,2 εκατ. για την Ε.Ε. Έτσι, οι απασχολούμενοι στον αγροτικό τομέα τουλάχιστον θα διπλασιαστούν. Η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ των ΧΚΑΕ κυμαίνεται από 4,5% μέχρι 21%, στο εργατικό δυναμικό από 2% μέχρι 28%, στις εξαγωγές από 4,8% μέχρι 20,5% και στις εισαγωγές από 6,8% μέχρι 11%. Οι ΧΚΑΕ έχουν σοβαρές ανάγκες για διαρθρωτικές βελτιώσεις στον αγροτικό τομέα, καθώς και στους τομείς με τους οποίους αυτός διασυνδέεται¹¹. Η διάρθρωση της αγροτικής παραγωγής των υποψηφίων χωρών παρουσιάζεται αναλυτικά στο Παράρτημα 3 της παρούσας Γνώμης.

Σχετικά με τις αναμενόμενες επιπτώσεις από τη διεύρυνση για τον αγροτικό τομέα, το βασικότερο πρόβλημα διαγράφεται στο δημοσιονομικό τομέα, όπου υπάρχει αφενός μεν η αδυναμία αύξησης του κοινοτικού προϋπολογισμού και αφετέρου παρουσιάζονται πολλές διαρθρωτικές αδυναμίες στις

ΧΚΑΕ και συνεπώς απαιτείται σημαντική οικονομική βοήθεια που μπορεί να οδηγήσει σε ανακατανομές των πόρων, με κίνδυνο απώλειας πόρων για τα παλιά κράτη μέλη. Ωστόσο, μετά τη Συμφωνία του Βερολίνου, η πιθανότητα για αυτό το ενδεχόμενο στο εγγύς μέλλον φαίνεται να μειώνεται. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνεται από όσα συμφωνήθηκαν στο Συμβούλιο Κορυφής των Βρυξελλών (Οκτώβριος 2002) σχετικά με την αγροτική πτυχή της διεύρυνσης, δηλαδή ότι μέχρι το 2006 δεν θα υπάρχει καμιά ανακατανομή αγροτικών επιδοτήσεων μεταξύ παλαιών και νέων μελών της Ε.Ε. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, από το 2007 μέχρι το 2013 θα χορηγούνται στις υπό ένταξη χώρες σταδιακά μέχρι και το 100% των άμεσων μόνον ενισχύσεων, τις οποίες επισπράττουν και τα παλαιά μέλη της Ε.Ε., ενώ οι δαπάνες για την ΚΑΠ θα αυξάνονται με έτος βάσεως το 2006 κατά 1% ετησίως σε ονομαστικές τιμές.

Σύμφωνα με υπολογισμούς της Επιτροπής οι ρυθμίσεις αυτές θα επιφέρουν μειώσεις κατά 5% των συνολικών αγροτικών επιδοτήσεων για τα παλαιά μέλη της Ε.Ε. μέχρι το 2013, χωρίς ωστόσο να υπάρχει καμιά ρητή δέσμευση.

Για την Ευρώπη συνολικά, τα αναμενόμενα οφέλη από τη διεύρυνση θα είναι πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά, όπως για παράδειγμα:

11. Μπαλτάς Ν. (2003) «Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: οικονομικές συνέπειες με έμφαση στον αγροτικό τομέα».

- Η επέκταση των αρχών της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην Ευρώπη θα ενισχύσει το αίσθημα ισοπολιτείας όλων των λαών της.
 - Η προσθήκη άνω των 100 εκατ. πολιτών από χώρες με ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία στην αγορά της Ε.Ε., που αριθμεί σήμερα 370 εκατ., θα μπορούσε μακροχρόνια να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας τόσο στα παλαιά όσο και στα νέα κράτη μέλη.
 - Θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των πολιτών στο σύνολο της Ευρώπης, δεδομένου ότι τα νέα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν τις πολιτικές της Ε.Ε., που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, των ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης.
 - Με την είσοδο των νέων κρατών μελών θα εμπλουτισθεί η πολιτιστική πολυμορφία της Ε.Ε. και θα βελτιωθεί η κατανόηση των λαών.
 - Η διεύρυνση θα ενισχύσει το ρόλο της Ένωσης στο διεθνή χώρο σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής για την ασφάλεια, εμπορικής πολιτικής και στα υπόλοιπα πεδία της παγκόσμιας διακυβέρνησης.
- Οι τρίτες χώρες θα αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από τη διευρυμένη Ένωση. Ένα ενιαίο σύνολο εμπορικών κανόνων, ενιαίο δασμολόγιο και ενιαίο σύνολο διοικητικών διαδικασιών θα ισχύουν όχι μόνο σε όλη την έκταση των σημερινών κρατών μελών, αλλά και σε ολόκληρη την ενιαία αγορά της διευρυμένης Ένωσης. Αυτό θα διευκολύνει τις συναλλαγές των επιχειρήσεων των τρίτων χω-
- ρών και θα προσφέρει καλύτερους όρους για τις επενδύσεις και το εμπόριο.
- Υπάρχουν ήδη ορατά οφέλη:
- Στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη αναδείχθηκαν σταθερά δημοκρατικά καθεστώτα, με δημοκρατικούς θεσμούς και μεγαλύτερο σεβασμό προς τις μειονότητες.
 - Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στις συγκεκριμένες χώρες είχαν ως αποτέλεσμα υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (πάνω από τα επίπεδα της Ε.Ε.) και μείωσης των ποσοστών ανεργίας που παρατηρήθηκαν στις αρχές του 1990.
 - Η διαδικασία αυτή υποβοηθήθηκε και ενθαρρύνθηκε από την προοπτική της προσχώρησης στην Ε.Ε. και από την οικονομική βοήθεια της τελευταίας.
 - Κατόπιν αυτού, υπερτριπλασιάστηκαν κατά την περίοδο 1993-2003 οι εμπορικές συναλλαγές της Ένωσης με τις συγκεκριμένες χώρες (εμπορικό πλεόνασμα ύψους 17 δις Ευρώ το 2000) και, κατ' επέκταση, η απασχόληση και η ανάπτυξη στα σημερινά κράτη μέλη.

Πολυάριθμες οικονομικές αναλύσεις έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα οφέλη της διεύρυνσης υπερβαίνουν το κόστος της, έστω και αν τα οφέλη είναι σχετικά μεγαλύτερα για τις υπό ένταξη χώρες, επειδή αυτές ξεκινούν από χαμηλότερη οικονομική βάση. Εν τούτοις, και οι δύο πλευρές εμφανίζονται κερδισμένες. Επιπλέον, τα υπό ένταξη κράτη, που είναι ήδη εκτεθειμένα στην πρόκληση της παγκοσμιοποίησης, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που απορρέουν.

6. Συνέπειες της διεύρυνσης και της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ στην ελληνική γεωργία

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενόψει της διεύρυνσης πήρε μία σημαντική απόφαση, αυτή της διασφάλισης της στήριξης της ευρωπαϊκής γεωργίας μέχρι το 2013. Σε μία Ευρωπαϊκή Ένωση με 25 μέλη, με τεράστιες ανάγκες για στήριξη και ανάπτυξη σε κάθε τύπου πολιτική, όπως κοινωνική-απασχόλησης, ανάπτυξης, βιομηχανίας, εμπορίου, παιδείας, πολιτισμού κ.λπ., με πολύ διαφορετικές προτεραιότητες για την κάθε μία από αυτές σε κάθε χώρα, το να αποφασισθεί στο ανώτερο ευρωπαϊκό επίπεδο η διασφάλιση της στήριξης του αγροτικού τομέα με τέτοια χρονική προοπτική, είναι ήδη μία σημαντική επιτυχία και θα μπορούσε να θεωρηθεί κατ' αρχήν μία ανακούφιση για τους αγρότες.

Είναι γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις για το νέο τύπο της ΚΑΠ δεν τελείωσαν, αντίθετα τώρα αρχίζουν, αλλά με σαφείς βάσεις για την επόμενη 10ετία. Το επίπεδο στήριξης, οι μηχανισμοί της ΚΑΠ, οι διαρθρωτικές προσαρμογές του αγροτικού τομέα σε πολύπλοκες και δύσκολες διεθνείς συνθήκες, είναι στοιχεία δυναμικά, αντικείμενα μελέτης και διαπραγμάτευσης, υποκείμενα σε αυξομειώσεις και αλλαγές, που ταυτόχρονα δέχονται μία τεράστια πίεση από κοινωνικές ομάδες που δεν έχουν αγροτικό χαρακτήρα.

Το τελικό ισοζύγιο του κόστους / οφέλους της Διεύρυνσης για την Ελλάδα θα κριθεί από το αποτέλεσμα της επόμενης

σκληρής διαπραγμάτευσης που θα χρειαστεί να δώσει η χώρα στο εσωτερικό κυρίως της Ε.Ε.-15 και από την ετοιμότητα του ίδιου του αγροτικού τομέα της χώρας να ανταποκριθεί στις εξελίξεις του μεγάλου οικονομικού χώρου της Ένωσης των 25 χωρών.

Η Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι η διάρθρωση της γεωργίας των χωρών της διεύρυνσης δεν είναι ανταγωνιστική με εκείνη της Ελλάδος, εκτός από τις περιπτώσεις των αιγοπροβάτων και του καπνού (με τις Βαλκανικές χώρες). Αλλά και η συνέπεια αυτή φαίνεται να μειώνεται, αφού οι χώρες αυτές θα ενταχθούν σε μεταγενέστερο στάδιο. **Ως εκ τούτου, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι ένα από τα πολύ θετικά στοιχεία της διεύρυνσης για την Ελλάδα είναι οι προοπτικές που ανοίγονται για την προώθηση των μεσογειακών προϊόντων σε νέες αγορές.**

Σύμφωνα με μία μελέτη της ΠΑΣΕΓΕΣ (Σεπτέμβριος 1996), για την εκτίμηση των πιθανών συνεπειών της διεύρυνσης στην ελληνική γεωργία, προκύπτει ως γενικό συμπέρασμα ότι η ένταξη των νέων μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα έχει οπωσδήποτε ευνοϊκό αποτέλεσμα στις εξαγωγές των ελληνικών γεωργικών προϊόντων. Βασικό στοιχείο στην προσέγγιση αυτή αποτελεί, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η συμπληρωματικότητα της ελληνικής γεωργικής παραγωγής προς αυτήν των νέων μελών. Ήδη υπάρχει σημαντική διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στις αγορές αυτές, η

οποία αναμένεται να αυξηθεί μετά τη διεύρυνση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών αναμένεται να κατευθυνθεί στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί αφενός ότι οι δύο αυτές χώρες με τα 31 εκατ. κατοίκους, διαθέτουν το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ από τις υπό ένταξη χώρες και αφετέρου ότι η ένταξή τους στην Ε.Ε. αναμένεται το 2007. Όσον αφορά την αναμενόμενη διεισδυτικότητα των ελληνικών εξαγωγίμων προϊόντων στις νέες χώρες-μέλη της Ε.Ε. σημειώνονται τα εξής:

- *Αλιεύματα*: τα ελληνικά προϊόντα, λόγω του χαμηλού επιπέδου εισοδήματος στις ΧΚΑΕ, είναι ακριβά για τις νέες αγορές, ως εκ τούτου δεν αναμένεται ότι θα υπάρξει μεγάλη διεισδυτικότητα.
- *Ελαιόλαδο*: πρόκειται για προϊόν ακριβό για το εισοδηματικό επίπεδο των καταναλωτών των ΧΚΑΕ, το οποίο δύσκολα θα διεισδύσει στις νέες αγορές. Εξάλλου, οι ελληνικές εξαγωγές ελαιολάδου διέρχονται μέσω Ιταλίας για ανάμειξη, τυποποίηση κ.λπ.
- *Σκληρό σιτάρι* ισχύει ότι, και στο ελαιόλαδο. Στις αγορές των ΧΚΑΕ η Ελλάδα κάνει μικρές εξαγωγές σιτηρών και αφορούν, πάντως, άλευρα μαλακού σίτου.
- *Ποτά*: τα ελληνικά προϊόντα εξάγονται ήδη στις χώρες αυτές και κατέχουν σημαντικό μερίδιο της αγοράς στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Στις υπόλοιπες ΧΚΑΕ αναμένεται οξύς ανταγωνισμός και από άλλες εξαγωγικές χώρες.
- *Βαμβάκι*: από τις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ελλάδα έχει κατακτήσει σημαντικά ποσοστά στις αγορές των ΧΚΑΕ, οι οποίες στηρίζονται στην κλωστοϋφαντουργία, χωρίς ωστόσο να έχουν πρώτη ύλη. Στη Βουλγαρία το 30% των εισαγωγών της προέρχονται από την Ελλάδα. Επιπλέον, είναι σημαντικό ότι στις χώρες αυτές δεν υπάρχει ανταγωνισμός από άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε.
- *Καπνός*: ήδη γίνονται αρκετές εξαγωγές σε όλες τις ΧΚΑΕ. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι μέχρι το 1989 η Βουλγαρία ήταν και η ίδια σημαντική παραγωγός και εξαγωγέας, όπως και η Ελλάδα.
- *Οπωροκηπευτικά*: Η Ελλάδα έχει ήδη ικανοποιητικό μερίδιο στις ΧΚΑΕ που είναι τεράστιο στις δύο Βαλκανικές χώρες. Φυσικά υπάρχει ο ανταγωνισμός από πλευράς Ιταλίας και Ισπανίας, αλλά στο δίλημμα καλή ποιότητα και υψηλές τιμές ή μέτρια ποιότητα και χαμηλότερες τιμές οι καταναλωτές των ΧΚΑΕ αναμένεται να προτιμούν μεσοπρόθεσμα τη δεύτερη εκδοχή που ευνοεί τα ελληνικά προϊόντα.

Ασφαλώς, υπάρχουν τομείς της ελληνικής αγροτικής παραγωγής, όπως η κτηνοτροφία, οι οποίοι πρέπει να στηριχθούν για να αποκτήσουν προοπτική ανάπτυξης στη διευρυμένη Ευρώπη. Είναι ωστόσο γεγονός ότι υπάρχει η βούληση της Ελλάδας να απαιτήσει στις κοινοτικές διαπραγματεύσεις τη διαφύλαξη των μηχανισμών υποστήριξης του κτηνοτροφικού τομέα στα πλαίσια της ΚΑΠ. Σε συνδυασμό, εξάλλου, με τα αναπτυξιακά σχέδια που βρίσκονται σε εξέλιξη στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ,

στόχος της χώρας είναι η ενδυνάμωση του κτηνοτροφικού τομέα και η διασφάλιση της παραγωγής και των αγροτικών εισοδημάτων στην Ε.Ε.-25.

Ωστόσο, σε συνολικό επίπεδο, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η μεγαλύτερη πρόκληση για την Ελλάδα είναι να αντιμετωπίσει επιτυχώς τον ανταγωνισμό από τις άλλες χώρες της Ε.Ε.-15, οι οποίες με την οργάνωση και την ενδυνάμωση των συλλογικών παραγωγικών και εμπορικών φορέων τους προετοιμάζονται ήδη για την προώθηση των προϊόντων τους στις νέες αγορές, προκειμένου να διαφυλάξουν τις κατακτημένες αγορές στις ΧΚΑΕ.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι ο συμβιβασμός για την αναθεώρηση της ΚΑΠ, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει ένα σταθερό πλαίσιο για την πορεία της αγροτικής πολιτικής μέχρι το 2013.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ελληνικός αγροτικός τομέας δεν θα πρέπει να μείνει αδρανής ή να αποπροσανατολιστεί από ευκαιριακές προσεγγίσεις και αναλύσεις, αλλά να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του και τη λειτουργία του, έτσι ώστε να μπορέσει να αποκομίσει τα μέγιστα δυνατά οφέλη που δίνονται μέσα από την ΚΑΠ και από :

- τη διευρυμένη αγορά,
- την ποιοτική γεωργία,
- τη διαφοροποίηση αλλά και κατοχύρωση των προϊόντων ονομασίας προέλευσης,
- την οργανωμένη εμπορική τους δικτύωση,

- τη διευκόλυνση της λειτουργίας των αγροτικών επιχειρήσεων.

Τα ζητήματα αυτά πρέπει να είναι οι σταθεροί στόχοι αλλά και οι καθημερινές διεκδικήσεις του αγροτικού τομέα, που θα συνθέτουν μια ολοκληρωμένη και διαχρονική ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας και της υπαίθρου.

Κατά γενική παραδοχή, η ελληνική γεωργία βρίσκεται στις ημέρες μας σε ένα κρίσιμο μεταίχμιο. Αφενός η πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η νέα διεύρυνση και αφετέρου οι διεθνείς εξελίξεις, συνθέτουν την εικόνα του σύγχρονου ευρωπαϊκού και διεθνούς περιβάλλοντος, στο οποίο ο ελληνικός αγροτικός τομέας καλείται να παράγει διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα, στο πλαίσιο μιας παραγωγής φιλικής προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Αν και είναι δύσκολο να προβλεφθούν ποσοτικά οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον και οι επιδράσεις τους στην ελληνική γεωργία, ωστόσο, είναι φανερό ότι η ανταγωνιστικότητα των γεωργικών προϊόντων θα συνεχίσει να αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα στην κυριαρχία των αγορών καθώς και ότι η γεωργία δικαιολογημένα θα απολαμβάνει κάποιων ενισχύσεων, αναγνωρίζοντας το ρόλο της στην παραγωγή δημοσίων αγαθών (περιβάλλον, διαφύλαξη κληρονομιάς, πολυδραστηριότητα). Εξάλλου, διαφαίνεται η τάση δημιουργίας δύο διαφορετικών αγορών αγροτικών προϊόντων που θα αντιστοιχούν στη ζήτηση καταναλωτών διαφορετικών εισοδηματικών επιπέδων. Η μία θα περιλαμβάνει ακριβά προϊόντα ποιότητας (βιολογικά, ονομασίας προέλευσης κ.λπ.), ενώ η άλλη θα περιλαμβάνει φθηνά προϊόντα μαζικής παραγωγής, ενδεχομένως γενετικά τροποποι-

ημένα με τις σύγχρονες μεθόδους της βιοτεχνολογίας, **Η Ο.Κ.Ε. θέλει να τονίσει ότι η γεωργία της χώρας μας έχει τα χαρακτηριστικά που συνηγορούν προς τη στροφή σε προϊόντα ποιότητας.** Ο ελληνικός αγροτικός τομέας των λίγων μεγάλων και των πολυάριθμων μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων σίγουρα δεν μπορεί να ανταγωνιστεί εύκολα χώρες, στις οποίες οι μεγάλες αγροτικές εκτάσεις ευνοούν τη μαζικότερη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, τη συμπίεση του κόστους παραγωγής και τη στροφή, ενδεχομένως, στην παραγωγή μεταλλαγμένων προϊόντων. Θα πρέπει όμως – στο βαθμό που κάτι τέτοιο είναι εφικτό – να παράγει ανταγωνιστικά προϊόντα (κυρίως μέσα από τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις) και κυρίως να βελτιώσει και να αναδείξει την ποιότητα των παραγομένων προϊόντων, δίνοντας έμφαση στην παραγωγή παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η εισαγωγή των ενιαίων ενισχύσεων με τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, δηλαδή η αποδέσμευση των ενισχύσεων που εισπράττουν οι αγρότες από τον όγκο της παραγωγής, εμπεριέχει τον κίνδυνο εγκατάλειψης της παραγωγής, δεδομένου ότι οι αγρότες θα εισπράττουν επιδοτήσεις ακόμα και αν δεν παράγουν. Η εμφάνιση τέτοιων φαινομένων θα επηρέαζε συνολικά αρνητικά τον παραγωγικό ιστό της ελληνικής υπαίθρου με ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες στην απασχόληση και σοβαρούς κινδύνους εγκατάλειψης της υπαίθρου. Επίσης, εάν δεν γίνει σωστός σχεδιασμός, καθοδήγηση και προγραμματισμός από το Υπουργείο Γεωργίας, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τον κίνδυνο της αναρχίας που θα δημιουργηθεί (με ό,τι αυτό συνεπάγεται), εάν ο παραγωγός αφηθεί απροστάτευ-

τος στην εκάστοτε αναζήτηση καλλιέργειας με πρόσκαιρα καλές εμπορικές τιμές.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι, εξετάζοντας σε μακροχρόνια προοπτική το ζήτημα της στήριξης των αγροτικών εισοδημάτων και την πορεία της αγροτικής οικονομίας συνολικά, δεν υπάρχει άλλη επιλογή πολιτικής από την προσπάθεια ενδυνάμωσης του παραγωγικού ιστού του αγροτικού τομέα και την έμφαση στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας. Το κράτος, η νομαρχιακή και τοπική αυτοδιοίκηση και σύσσωμος ο αγροτικός κόσμος οφείλουν να συμβάλουν στη διαμόρφωση και στην υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης της υπαίθρου.

Σοβαρές αδυναμίες εμφανίζονται στην επαγγελματική εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στην ενημέρωση των αγροτών, παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα. Ευθύνη του κράτους και των αγροτικών οργανώσεων είναι η έγκαιρη πληροφόρηση και η συνεχής ενημέρωση των αγροτών για τις εξελίξεις καθώς και η παροχή επιστημονικών συμβουλών, η εκπαίδευση και η πρακτική στήριξη των αγροτών.

Επίσης, για να επιτευχθεί βελτίωση της διάθεσης των αγροτικών προϊόντων, θα πρέπει να συστηματοποιηθούν οι μηχανισμοί ελέγχου, ώστε να εδραιωθεί κλίμα εμπιστοσύνης στους καταναλωτές για την ποιότητα των ελληνικών προϊόντων, να ενισχυθούν οι εξαγωγικές προσπάθειες με συστηματοποιημένη δράση για την κατάκτηση νέων αγορών.

Επιπλέον, με τα νέα δεδομένα που θα προκύψουν από τη μεταρρύθμιση, απαιτείται να ενταθούν οι προσπάθειες ώστε οι τοπικές κοινωνίες να ανταποκριθούν πληρέστερα στις νέες συνθήκες και να αναπτύξουν μεγαλύτερη δραστηριότητα, με στόχο τη δημιουργία σύγχρονων και ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στο δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα. Καταλυτικός θα είναι ο ρόλος του κράτους, το οποίο πρέπει αφενός να διασφαλίσει τις απαραίτητες υποδομές και αφετέρου να συμβάλει στην τόνωση της επιχειρηματικότητας με την παροχή κινήτρων για ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Παράλληλα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση του επιπέδου ζωής στην ύπαιθρο. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει όλοι οι κάτοικοι της υπαίθρου, ακόμα και στις απομακρυσμένες περιοχές, να αποκτήσουν πρόσβαση σε κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες (π.χ. υγείας). Επιπλέον, η ανάπτυξη της υπαίθρου δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την προώθηση της κοινωνικής παροχής και την παροχή ίσων ευκαιριών για όλους. Ως εκ τούτου, κρίσιμη είναι η δη-

μιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες και τους νέους, που αποτελούν τις ομάδες πληθυσμού που πλήττονται περισσότερο από την ανεργία στην ύπαιθρο. Πολύ σημαντικός, εξάλλου, είναι και ο ρόλος του τουρισμού, και ιδιαίτερα των εναλλακτικών μορφών, για την προώθηση της πολυαπασχόλησης και την ανάπτυξη της οικονομίας της υπαίθρου.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι, παρόλο που το κράτος και η κεντρική διοίκηση έχει την πρωταρχική ευθύνη του συντονισμού στη διαμόρφωση της πολιτικής καθώς και στην εφαρμογή και τον έλεγχο, ιδιαίτερα σημαντική είναι και η ευθύνη της τοπικής αυτοδιοίκησης, των αγροτικών οργανώσεων και των τοπικών κοινωνιών γενικότερα, που οφείλουν να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της συνολικής πολιτικής και να συμβάλλουν ουσιαστικά στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, καινοτόμων δράσεων και στην ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο.

7. Συμπεράσματα

Η συμφωνία αναθεώρησης της ΚΑΠ άνοιξε έναν νέο δρόμο για την ελληνική γεωργία. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι, η απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας για την αναθεώρηση της ΚΑΠ και τη στήριξη της μέχρι το 2013, αποτελεί κατ' αρχήν μια από τις πιο σημαντικές πολιτικές αποφάσεις για την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η πορεία της οποίας το τελευταίο διάστημα είχε διαταραχθεί από εξωτερικούς παράγοντες.

Επίσης, με την απόφασή τους οι Υπουργοί Γεωργίας απέδειξαν ότι η Διεύθυνση της Ε.Ε. δεν αποτελεί κίνδυνο για τη θεσμική λειτουργία της Ε.Ε., αλλά ούτε μπορεί να αποδυναμώσει την εφαρμογή κεκτημένων κοινοτικών πολιτικών, όπως εκείνης της ΚΑΠ, που κατοχυρώνει την Ε.Ε. ως μια ισχυρή εμπορική δύναμη στο διεθνή χώρο.

Άποψη της Ο.Κ.Ε. είναι ότι μια ισχυρή και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή γεωργία, μπορεί να αποτελέσει κοινό στόχο και των 25 ευρωπαϊκών χωρών, με μία πολιτική ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης που να συνδυάζει αφενός την εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου και εισοδηματικής σταθερότητας των παραγωγών και αφετέρου την ποιοτική γεωργία, φιλική προς το περιβάλλον.

Εξάλλου, η Ο.Κ.Ε. θέλει να τονίσει ότι στη χώρα μας, η πολιτική στήριξης της γεωργίας πρέπει να συνδυαστεί με μία πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου, στο πλαίσιο μίας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής. Ο αγροτικός χώρος έχει ιδιαίτερη βα-

ρύτητα ως οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τμήμα της κοινωνίας. Η Ο.Κ.Ε. θέλει να τονίσει ότι, αναγνωρίζοντας την πολλαπλή σημασία του αγροτικού τομέα για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική συνέχεια των αγροτικών περιοχών αλλά και του συνόλου της χώρας, η διαμορφούμενη πολιτική για την ανάπτυξή του πρέπει να λαμβάνει υπόψη την πολυμορφία και τη συνθετότητά του. Ως εκ τούτου, η στρατηγική αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει όχι μόνο καθαρά οικονομικούς στόχους, αλλά, ταυτόχρονα, και κοινωνικούς, πολιτιστικούς, περιβαλλοντικούς στόχους, που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής του αγροτικού πληθυσμού. Έτσι, για παράδειγμα, θα πρέπει να δίνεται έμφαση στη διαφοροποίηση της οικονομίας της υπαίθρου με προώθηση της πολυαπασχόλησης στην ύπαιθρο, στην ολοκλήρωση των κοινωνικών υποδομών και στη στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων, στην προώθηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών προσαρμοσμένων σε τοπικό επίπεδο, στη χορήγηση ευέλικτων επενδυτικών κινήτρων με στόχο τη βελτίωση νέων επιχειρηματιών στην ύπαιθρο, στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση και στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων.

Κρίσιμος, εξάλλου, παράγοντας είναι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού πλαισίου άσκησης πολιτικής, στο οποίο η κεντρική διοίκηση θα έχει επιτελικό ρόλο σχεδιασμού και ελέγχου εφαρμογής, ενώ οι περιφερειακές διοικήσεις, οι τοπικές αυτοδιοικήσεις και η ενεργή τοπική κοινωνία θα έχουν αρμοδιότητες σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμέ-

νων παρεμβάσεων προσαρμοσμένων στις τοπικές ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.

Τέλος, η Ο.Κ.Ε. θέλει να τονίσει ότι, όσον αφορά στη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, είναι πολύ σημαντικό ότι η διαπραγμάτευση δεν έχει τελειώσει ακόμα, αντιθέτως συνεχίζεται, διότι μετά τις αποφάσεις του Ιουνίου του Συμβουλίου των Υπουργών Γεωργίας, υπάρχουν οι διαπραγματεύσεις για τις ΚΟΑ των προϊόντων (βαμβάκι, ελαιόλαδο, καπνός, ζάχαρη, οπωροκηπευτικά και αμπελουργικά) καθώς και για τους εφαρμοστικούς κανονισμούς, οι οποίες θεωρητικά θα κλείσουν το τέλος του 2004. Στο πλαίσιο αυτό, αφού γίνει ταχύτατη αξιολόγηση των μέχρι τώρα απο-

φάσεων, θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις ως προς τις δυνατότητες που παρέχει η συμφωνία για εξαιρέσεις και εναλλακτικές επιλογές τόσο στους οριζόντιους κανονισμούς, όσο και στους κανονισμούς για τα επιμέρους προϊόντα.

Το Υπουργείο Γεωργίας, οφείλει να συνεργαστεί με τις αγροτικές οργανώσεις για τη διαμόρφωση θέσεων, ώστε η χώρα να συμμετάσχει ενεργά και αποτελεσματικά στη διαμόρφωση των ΚΟΑ και των εφαρμοστικών κανονισμών που θα επηρεάσουν καθοριστικά στην πράξη την εφαρμογή της μεταρρύθμισης.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Καθηγητής **ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Οικονομικά Στοιχεία των χωρών της διεύρυνσης

Πίνακας 1. Κατά κεφαλή ΑΕΠ, μετρούμενο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης και πληθυσμός στην ΕΕ και στις προς ένταξη χώρες το 2001

Χώρα	Κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε Ευρώ)	Πληθυσμός (σε εκατομμύρια)
ΕΕ (15)	23.160	380,5
Κύπρος	18.460	0,7
Σλοβενία	15.970	2,0
Τσεχία	13.280	10,3
Μάλτα	11.900	0,4
Ουγγαρία	11.880	10,2
Σλοβακία	10.780	5,4
Εσθονία	9.820	1,4
Πολωνία	9.210	38,6
Λιθουανία	8.730	3,5
Λετονία	7.710	2,4
Βουλγαρία	6.510	7,9
Ρουμανία	5.860	22,4

Πηγή: Eurostat (2002)

Πίνακας 2. Διάρθρωση του ΑΕΠ στην ΕΕ και στις προς ένταξη χώρες το 2001 (%)

Χώρα	Αγροτικός Τομέας ¹²	Βιομηχανικός Τομέας ¹³	Υπηρεσίες
ΕΕ	2,1	22,3	75,6
Βουλγαρία ¹⁴	13,8	23,0	63,2
Κύπρος ¹⁵	4,2	13,3	82,5
Τσεχία	4,2	32,8	63,0
Εσθονία	5,8	22,7	71,5
Ουγγαρία ¹⁴	4,2	28,3	67,5
Λετονία	4,7	18,7	76,6
Λιθουανία	7,0	28,3	64,7
Μάλτα	2,4	24,5	73,1
Πολωνία	3,4	25,4	71,2
Ρουμανία	14,6	28,5	56,9
Σλοβακία	4,6	27,5	67,9
Σλοβενία	3,1	31,0	65,9

Πηγή: Eurostat (2002)

12. Γεωργία, κτηνική, ξυλεία και αλιεία.

13. Συμπεριλαμβανομένων και των κατασκευών.

14. 2000

15. 1999

Πίνακας 3. Ποσοστό ανεργίας και απασχόλησης του εργατικού δυναμικού στον αγροτικό τομέα στην ΕΕ και στις προς ένταξη χώρες το 2001 (%)

Χώρα	Ποσοστό ανεργίας	Απασχόληση στον Αγροτικό Τομέα
ΕΕ	7,6	4,3
Βουλγαρία	17,3	26,7
Κύπρος	3,5	4,9
Τσεχία	8,9	4,6
Εσθονία	7,2	7,1
Ουγγαρία	8,0	6,1
Λετονία	7,7	15,1
Λιθουανία	12,9	16,5
Μάλτα	4,9	2,2
Πολωνία	17,4	19,2
Ρουμανία	8,6	44,4
Σλοβακία	18,6	6,3
Σλοβενία	11,8	9,9

Πηγή: UN/ECE (2002), Eurostat (2002),
European Commission (2002)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Δαπάνες Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου - Τμήμα Εγγυήσεων σε αξίες που έχει ληφθεί υπόψη αύξηση 1% ετησίως μετά το 2006 (σε Μιο Ευρώ)

Έτος που αφορούν οι πληρωμές	Συνολικές δαπάνες σε σταθερές τιμές 2006	Σύνολο κόστους για νέα κράτη-μέλη	Μείωση διεθέσιμων πόρων για υφιστάμενα 15 κράτη-μέλη	Μείωση Ελλάδας*	Συνολική δαπάνη με ετήσια αύξηση 1%
2006	45.306	2.379	0	0	45.306
2007	45.306	2.789	410	28,17	45.759
2008	45.306	3.111	732	50,29	46.217
2009	45.306	3.734	1.355	93,08	46.679
2010	45.306	4.369	1.990	136,71	47.146
2011	45.306	5.023	2.644	181,64	47.617
2012	45.306	5.678	3.299	226,64	48.093
2013	45.306	6.351	3.972	272,88	48.574

ΠΗΓΗ: ΠΑΣΕΓΕΣ (Γραφείο Βρυξελλών)

* Η μείωση της Ελλάδας έγινε με την υπόθεση εργασίας ότι η Ελλάδα συμμετέχει στο σύνολο με ποσοστό 6,87% (όσος είναι ο μέσος όρος της τριετίας 1998 - 2000 που υπάρχουν οριστικά στοιχεία).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Η αγροτική παραγωγή των χωρών της διεύθυνσης

ΠΗΓΗ: AGRA EUROPE, Ειδική Έκδοση 09/12/2002

(Συμπληρωματικό στο Ν. 2886)

Η αγροτική παραγωγή της Εσθονίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	343	326	308	267	253
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	22	19	19	22	15
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	172	168	159	139	132
Γάλα	675	717	730	625	629
Χοίροι (1000 κεφάλια)	298	306	326	286	300
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	39	45	44	32	39
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	32	30	32	31	30
Πρόβατα	38	34	29	28	29
Κατσίκια	2	2	2	3	2
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	4	4	8	8	7
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	629,2	650,5	576,2	401,6	696,6
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	288,8	326,6	354,1	321,0	329,3
Σιτάρι	101,3	11,2	118,0	88,4	146,8
Σίκαλη	62,1	71,9	54,6	38,8	60,8
Κριθάρι	317,1	1311,7	272,8	186,4	347,5
Βρώμη	114,8	114,7	99,3	70,7	117,1
Καλαμπόκι	0	0	0	0	0
Πατάτες	500,2	437,5	316,7	403,7	471,7
Ζαχαρότευτλα	2,4	0,5	0	0	0
Ελαιοπρωτεϊνούχα	10,0	9,7	17,9	29,9	38,7
Λαχανικά	54,7	52,3	50,2	44,7	53,3
Τομάτες	2,7	2,7	2,2	2,2	2,2
Μήλα	9,2	20,0	8,7	11,4	18,5

Η αγροτική παραγωγή της Λετονίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	509	477	434	378	367
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	27	26	26	23	22
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	277	266	245	208	207
Γάλα	921	986	948	797	823
Χοίροι (1000 κεφάλια)	460	430	421	405	394
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	40	46	44	37	39
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	40	37	36	35	32
Πρόβατα	56	41	29	27	29
Κατσίκια	8	9	11	8	10
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	9	8	8	6	7
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	960,8	1.035,2	958,9	783,4	923,6
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	446,2	482,8	466,0	415,6	420,0
Σιτάρι	357,5	394,6	385,3	351,9	427,4
Σίκαλη	112,9	133,5	104,8	88,7	110,7
Κριθάρι	371,5	359,8	321,7	232,6	261,1
Βρώμη	101,4	116,5	103,6	66,1	79,6
Καλαμπόκι	0	0	0	0	0
Πατάτες	1.081,9	946,2	694,1	795,5	747,1
Ζαχαρότευτλα	257,8	387,5	597,0	451,5	407,7
Ελαιοπρωτεϊνούχα	1,7	0,9	2,3	12,3	10,5
Λαχανικά	179,5	162,5	119,6	130,1	105,8
Τομάτες	:	0,2	0,9	0,2	0,1
Μήλα	16,0	85,6	13,7	34,1	35,4

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Λιθουανίας

1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	1.054	1.016	923	898	748
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	83	90	81	77	75
Αγελάδες (1000 κεφάλια)		590	545	500	442
Γάλα	1820	1.937	1.915	1.702	1.713
Χοίροι (1000 κεφάλια)	1128	1.200	1.159	936	856
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	289	126	102	85	77
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	89	87	96	91	85
Πρόβατα	28	24	16	14	12
Κατσίκια	17	19	4	25	23
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	25	23	24	23	25
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	2.615,1	2.945,3	2.716,8	2.048,6	2.657,7
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	1.079,0	1.161,8	1.107,5	1.012,7	979,6
Σιτάρι	936,2	1.127,4	1031,0	870,9	1.237,6
Σίκαλη	286,8	348,2	348,7	260,9	311,4
Κριθάρι	1.176,6	1.193,5	1.104,3	741,6	859,6
Βρώμη	101,6	111,7	97,2	67,1	82,9
Καλαμπόκι					
Πατάτες	2.044,3	1.829,8	1.849,2	1708,1	1.797,6
Ζαχαρότευτλα	795,5	1.001,9	949,2	869,9	881,6
Ελαιοπρωτεϊνούχα	25,8	40,1	74,6	118,8	83,7
Λαχανικά	432,6	415,0	436,9	325,1	329,4
Τομάτες	8,1	9,6	9,4	6,8	5,1
Μήλα	16,0	85,6	13,7	34,1	35,4

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Κύπρου					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	70	62	56	54	54
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	5	5	5	5	5
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	27	26	24	24	24
Γάλα	138	133	134	133	147
Χοίροι (1000 κεφάλια)	400	415	435	425	414
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	49	53	54	49	54
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	46	46	48	49	52
Πρόβατα	252	265	240	233	227
Κατσίκια	240	275	290	346	345
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	30	32	31	33	32
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	141,2	47,8	64,9	127,0	46,9
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	59,8	43,0	59,1	58,9	56,1
Σιτάρι	13,0	11,5	11,6	14,0	10,1
Σίκαλη	0	0	0	0	0
Κριθάρι	128,0	36,0	53,0	112,7	36,6
Βρώμη	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Καλαμπόκι	0	0	0	0	0
Πατάτες	228,0	:	:	161,5	120,0
Ζαχαρότευτλα	0	0	0	0	0
Ελαιοπρωτεϊνούχα	0	0	0	0	0
Λαχανικά	134,2	132,8	146,1	153,0	136,0
Τομάτες	36,0	34,0	38,0	40,0	34,0
Μήλα	10,0	9,5	11,0	11,5	12,8

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Μάλτας

1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	19	19	18	18	18
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	2	2	2	2	2
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	9	9	9	9	9
Γάλα	:	:	:	:	:
Χοίροι (1000 κεφάλια)	:	76	69	66	80
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	9	8	8	7	8
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	9	10	10	10	10
Πρόβατα	7	8	8	8	8
Κατσίκια	4	4	4	4	4
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	6	6	6	6	6
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	13,5	13,5	13,5	10,1	11,7
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	3,6	3,6	3,6	2,9	2,9
Σιτάρι	12,0	12,0	12,0	8,7	9,6
Σίκαλη	:	:	:	:	:
Κριθάρι	1,5	1,5	1,5	1,4	2,2
Βρώμη	:	:	:	:	:
Καλαμπόκι	:	:	:	:	:
Πατάτες	25,8	34,4	30,7	21,7	29,6
Ζαχαρότευτλα	:	:	:	:	:
Ελαιοπρωτεϊνούχα	:	:	:	:	:
Λαχανικά	86,0	96,9	100,2	96,5	96,0
Τομάτες	21,3	20,9	21,6	21,8	20,7
Μήλα	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Ουγγαρίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	909	871	873	857	805
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	59	56	46	46	46
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	414	403	407	399	380
Γάλα	1976	1989	:	:	:
Χοίροι (1000 κεφάλια)	5289	4931	5479	5335	4834
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	489	464	447	480	459
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	410	355	349	402	375
Πρόβατα	872	858	909	934	1129
Κατσίκια	:	:	:	:	87
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	363	402	452	401	433
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	11315,0	14139,0	13037,0	11391,2	10017,0
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	2795,0	2954,0	2863,9	1432,0	2719,3
Σιτάρι	3910,0	5258,0	4895,0	2638,1	3693,0
Σίκαλη	98,0	153,0	129,0	80,0	86,0
Κριθάρι	921,0	1330,0	1305,0	1042,0	901,0
Βρώμη	112,0	138,0	132,0	180,0	97,0
Καλαμπόκι	5989,0	6828,0	6143,0	7149,0	4984,0
Πατάτες	1308,0	1140,0	1148,0	1199,0	863,5
Ζαχαρότευτλα	4677,0	3691,0	3361,0	234,0	1976,0
Ελαιοπρωτεϊνούχα	1055,6	736,6	875,1	1231,4	710,4
Λαχανικά	1597,1	1548,3	1796,0	1971,9	1499,8
Τομάτες	263,4	220,0	329,7	301,5	203,0
Μήλα	552,0	500,0	482,0	444,5	695,0

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Πολωνίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	6958	7029	6455	6093	5723
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	410	423	424	380	344
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	3442	3496	3471	3296	3047
Γάλα	11696	12123	12596	12272	11889
Χοίροι (1000 κεφάλια)	17697	18497	19275	18224	16992
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	1637	1757	1880	1703	1545
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	2032	1862	1995	2010	1919
Πρόβατα	506	468	422	372	337
Κατσίκια	179	:	186	181	177
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	392	470	516	567	579
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	25404,5	25487,2	27235,5	25865,1	22422,5
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	8771,4	8944,1	8888,7	8742,3	8850,5
Σιτάρι	8575,9	8192,7	9536,6	9051,3	8502,9
Εκτάσεις σιτηρών	2480,4	2555,1	2631,3	2583,0	2635,1
Σίκαλη	5652,5	5299,5	5663,7	5180,7	4003,0
Εκτάσεις σίκαλης	2415,0	2297,9	2290,9	2242,5	2130,2
Κριθάρι	3436,6	3866,1	3611,7	3401,1	2783,4
Εκτάσεις κριθαριού	1129,8	1242,0	1137,6	1107,5	1096,0
Βρώμη	1581,2	1630,0	1460,1	1446,3	1070,2
Καλαμπόκι	350,1	416,5	496,4	599,4	923,3
Πατάτες	27217,1	20775,6	25948,7	19926,7	24232,4
Ζαχαρότευτλα	17845,9	15886,2	15170,6	12563,6	13134,4
Ελαιοπρωτεϊνούχα	470,4	613,0	1122,5	1157,9	971,1
Λαχανικά	5103,9	4936,2	5918,5	5249,5	5520,3
Τομάτες	230,5	219,0	356,0	333,1	311,5
Μήλα	1951,5	2098,3	1687,2	1604,2	1450,4

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Σλοβακίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	892	803	705	665	646
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	61	66	59	52	46
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	335	310	284	274	271
Γάλα	1129	1119	1145	:	:
Χοίροι (1000 κεφάλια)	1985	1810	1593	1562	1488
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	231	215	203	190	182
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	251	255	232	227	213
Πρόβατα	419	417	326	340	348
Κατσίκια	26	27	51	51	51
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	64	73	84	89	84
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	3322,0	3741,1	3484,8	2829,4	2201,3
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	827,8	852,9	864,0	733,2	812,4
Σιτάρι	1713,1	1886,0	1789,3	1187,3	1254,3
Σίκαλη	71,4	84,2	96,2	69,6	64,2
Κριθάρι	718,1	868,5	875,0	723,7	396,7
Βρώμη	:	:	:	48,4	25,0
Καλαμπόκι	750,0	818,7	637,5	779,3	440,4
Πατάτες	776,6	504,0	412,0	384,5	418,8
Ζαχαρότευτλα	1713,0	1687,6	1330,9	1404,9	961,5
Ελαιοπρωτεϊνούχα	253,0	268,9	235,6	377,6	259,9
Λαχανικά	559,0	594,7	593,0	685,4	468,8
Τομάτες	71,3	83,7	72,0	70,4	73,0
Μήλα	79,1	80,2	83,5	20,9	30,0

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Σλοβενίας

1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	486	446	453	471	494
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	54	56	48	46	46
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	187	183	181	186	194
Γάλα	576	570	599	634	649
Χοίροι (1000 κεφάλια)	552	578	592	558	604
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	55	63	60	58	66
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	61	61	61	72	60
Πρόβατα	28	:	72	73	76
Κατσίκια	9	:	17	15	22
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	62	68	67	62	63
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	484,9	542,5	468,0	468,0	493,5
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	98,5	94,5	94,5	91,1	102,4
Σιτάρι	137,1	138,9	117,3	117,2	162,4
Σίκαλη	5,5	3,5	2,6	2,6	1,8
Κριθάρι	39,4	38,8	33,1	33,1	37,8
Βρώμη	4,5	4,6	5,6	5,6	5,3
Καλαμπόκι	296,9	355,3	308,0	308,0	282,4
Πατάτες	181,1	188,1	195,7	194,2	187,1
Ζαχαρότευτλα	308,0	288,8	380,2	467,1	349,1
Ελαιοπρωτεϊνούχα	3,6	1,9	2,6	2,1	1,8
Λαχανικά	79,4	80,2	79,6	77,3	75,0
Τομάτες	4,6	4,7	4,7	4,7	4,4
Μήλα	73,0	54,7	67,5	98,3	127,6

Πηγή: Eurostat

Η αγροτική παραγωγή της Δημοκρατίας της Τσεχίας					
1000 Τόνοι	1996	1997	1998	1999	2000
Βοοειδή (1000 κεφάλια)	1866	1701	1657	1574	1582
Βοδινό κρέας (βάρος σφαγείου)	161	148	132	127	108
Αγελάδες (1000 κεφάλια)	702	647	642	615	611
Γάλα	3130	2784	2797	2818	2787
Χοίροι (1000 κεφάλια)	4080	4013	4001	3688	3594
Χοιρομητέρες (1000 κεφάλια)	463	442	431	412	413
Χοιρινό κρέας (βάρος σφαγείου)	491	476	468	458	457
Πρόβατα	121	94	86	84	90
Κατσίκια	38	35	34	32	28
Πουλερικά (βάρος σφαγείου)	134	143	166	186	196
Δημητριακά (συμπεριλ. Ρύζι)	6644,2	7004,7	6668,9	6928,3	6454,2
Εκτάσεις δημητριακών (1000 εκτ.)	1586,1	1685,9	1678,3	1591,1	1650,1
Σιτάρι	3727,2	3640,3	3844,7	4028,3	4084,1
Σίκαλη	204,3	259,4	262,2	202,4	150,1
Κριθάρι	2262,3	2484,5	2093,1	2137,4	1629,4
Βρώμη	214,2	246,6	179,7	179,1	135,9
Καλαμπόκι	168,7	285,2	200,6	260,5	304,0
Πατάτες	1800,2	1401,7	1519,8	1406,8	1476,0
Ζαχαρότευτλα	4315,6	3722,0	3479,4	2690,9	2808,8
Ελαιοπρωτεϊνούχα	586,8	607,9	778,9	1076,9	939,8
Λαχανικά	613,2	541,4	552,9	572,5	482,0
Τομάτες	28,5	23,1	30,0	34,1	30,0
Μήλα	251,4	291,0	283,1	264,1	339,4

Πηγή: Eurostat

Στην Ολομέλεια της 10ης Δεκεμβρίου 2003 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καθηγητής Ανδρέας Κιντής

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

*Κυριαζής Δημήτριος
πρώην Πρόεδρος Σ.Ε.Β.*

*Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε*

*Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.*

Α' ΟΜΑΔΑ

*Μπελαντάκης Ζαχαρίας
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Αβραμίδα Νικολάου
Εκπροσώπου Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.*

*Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής
Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων
σε αναπλήρωση του
Καλλίγερου Γεράσιμου
Γενικού Γραμματέα Π.Ο.Ξ.*

*Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.*

*Μαστρογιάννης Αναστάσιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.*

*Γκοτσόπουλος Χρήστος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.*

*Αλέπης Μιχάλης
Πρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.*

*Σκορίνης Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.*

*Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.*

*Ραδαίος Κωνσταντίνος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
σε αναπλήρωση του
Τσατήρη Γεωργίου
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών*

*Χατζηπούλιος Μιλτιάδης
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Χαντζαρίδη Κωνσταντίνου
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.*

Β' ΟΜΑΔΑ

*Αριστειδόπουλος Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Γκούβερη Ρέα
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Κολέτσης Στυλιανός
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πλευράκη Μιχάλη
Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.*

*Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.*

*Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Παπασπύρου Σπύρου
Προέδρου Α.Δ.Ε.Δ.Υ.*

*Μπάρλος Αλέξανδρος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.*

*Σκαρμούτσος Διονύσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.*

Γ' ΟΜΑΔΑ

*Κονιτόπουλος Διονύσιος
Εκπρόσωπος Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος
σε αναπλήρωση του
Αλαμάνου Χαρίλαου
Προέδρου Ο.Ε.Ε.*

*Βουμβουλάκης Μιχάλη
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.*

*Γιατράκος Νικόλαος
τ. Αναπληρωτής Δήμαρχος Αθηναίων
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.*

*Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.*

*Καραγιάννης Δημήτριος
Εκπρόσωπος ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.*

*Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Κοιμήση Απόστολου
Εκπροσώπου Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.*

*Λίτσος Φώτης
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.*

*Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.*

*Σπίρτζης Χρήστος
Εκπρόσωπος Τ.Ε.Ε.*

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr